

Mads Vejrup A/S
v/ Anders Brask, Sweco

Dato: 28. marts 2017

Museets sagsnr. 17/5152-8.1.3

Arkæologisk udtalelse vedr. erhvervsmæssig råstofindvinding på del af matr. nr. 681 Brøns ejerlav, Brøns i Tønder Kommune (Region Syddanmark - journal nr. 16/33764).

Udtalelse i henhold til museumslovens § 23:

Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev har modtaget høringsbrev om den ovennævnte ansøgning og har foretaget arkivalsk kontrol og arkæologisk vurdering af indvindingsområdet.

Ansøgningen omfatter den vestligste del matr. 681, Brøns ejerlav, Brøns, fraregnet en lille del af området, som falder inden for 100-meters fredningszonen til to fredede gravhøje, beliggende vest for området (se kortbilag).

Det aktuelle indvindingsområde omfatter i alt ca. 9,9 ha og er beliggende øst for Brøns i højtliggende, let skrånende terræn, der mod syd er afgrænset af Brøns Å. Indvindingsområdet er ud fra reliefkort og historiske luftbilleder at dømme ikke destrueret ved tidligere indvinding.

Omkring indvindingsområdet er der registreret adskillige væsentlige, jordfaste fortidsminder både bopladsfund og gravhøje og m.v. Nord for indvindingsområdet er der således registreret spor efter en boplads fra jernalderen (sb. 61, Brøns sogn). Tæt omkring indvindingsområdet er der desuden registreret en række gravhøje, hvoraf 10 er fredede (bl.a. sb. 13-22 Brøns sogn)(se kortbilag). Tæt vest for indvindingsområdet er der således registreret fire fredede gravhøje (sb 13-16, Brøns sogn). Til disse gravhøje må der høre en eller flere bopladser, og sporene af disse må findes tæt ved gravhøjene. Det kan derfor ikke udelukkes, at spor af disse bopladser kan findes på det aktuelle indvindingsområde. Indvindingsområdet er, som nævnt, placeret højt i terrænet, tæt ved vand, og vi ved af erfaring at man i forhistorisk tid foretrak netop en sådan beliggenhed, når man skulle anlægge sine bopladser.

På baggrund af ovenstående er det Museets vurdering, at der er **meget høj risiko** for, at træffe på væsentlige jordfaste fortidsminder ved jordarbejde på indvindingsområdet. Museet anbefaler derfor en frivillig forundersøgelse af indvindingsområdet, inden jordarbejdet går i gang.

Forundersøgelsen vil kunne afsløre, om der findes væsentlige fortidsminder på området, og om de har en sådan karakter, at de skal udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. Da arealet overstiger 5.000 m², skal udgifterne til forundersøgelse - jf. Museumslovens § 26.2 – afholdes af bygherre.

Hvis forundersøgelsen viser, at der findes fortidsminder på området, skal disse udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. I nogle tilfælde er det dog muligt at ændre ved jordindgrebet, så en udgravning ikke bliver nødvendig. Er det ikke muligt, vil udgravningen skulle finansieres af bygherre.

Både de kendte og ukendte jordfaste fortidsminder er omfattet af museumslovens § 27. Derfor skal man, hvis man ved anlægsarbejde støder på et fortidsminde, straks indstille arbejdet i det omfang, det berører fortidsmindet, og tilkalde Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev.

Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev udarbejder gerne ved henvendelse fra bygherre budget og tidsplan for en forundersøgelse af området. [Henvendelse til Per Ethelberg: 73 52 34 62 eller Hans Chr. Andersen: 73 52 34 67.](#)

Med venlig hilsen

Anne Birgitte Sørensen
Museumsinspektør
planer@museum-sonderjylland.dk